



Seat No. : \_\_\_\_\_

## TE-105

B.Ed. Sem.-II

May-2013

Sanskrit : B-504

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (૧) બધાં જ (પાંચેય) પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(૨) વિકલ્પો આંતરિક છે

(૩) જમણી બાજુએ દર્શાવેલ અંક પ્રશ્નના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.

૧. (A) નીચેનાં બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ ૭૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૧૦

(૧) સમાસ એટલે શું ? સમાસના પ્રકારો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

(૨) કર્તરિ અને કર્મણિ પ્રયોગનો અર્થ સમજાવી બંને વચ્ચેનો તફાવત ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

(B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો આશરે ૧૨૫ શબ્દોમાં લખો : ૪

(૧) નીચે આપેલ ફકરાને આધારે સંસ્કૃત પ્રશ્નનાં સંસ્કૃતમાં ઉત્તર લખો :

શ્વાપલ્લી નામકે: ગ્રામ: આસીત્ । તત્ર બહવ: કુવ્કુરા: વસન્તિ સ્મ । તેષાં તીક્ષ્ણદન્ત: નામ વૃદ્ધ: સારમેય: અગ્રેસર: । એકદા ગડ્ગાસ્નાનાય તસ્યેચ્છા સજ્જાતા । તત: સારમેયાણાં સભાર્યાં સ: અધોષયત્ – હે શુનકા: ભાગીરથ્યા: દર્શનં પવિત્રમ્ । ભાગીરથ્યાં કૃતં સ્નાનં પાપહરમ્ । તસ્માત્ ગડ્ગાસ્નાનેન પુણ્યપ્રાપ્તયે કાશીમહં ગચ્છામિ ।

પ્રશ્ના:

(૧) કુવ્કુરા: કુત્ર વસન્તિ સ્મ ?

(૨) તીક્ષ્ણદન્ત: ક: આસીત્ ?

(૩) એકદા તીક્ષ્ણદન્તસ્ય કા ઇચ્છા સજ્જાતા ?

(૪) તીક્ષ્ણદત: ગડ્ગાસ્નાનેન કિં પ્રાપ્તુમ્ એચ્છત્ ?

(૨) તત્ (પુલ્લિંગ) ના રૂપો લખો. (૧ થી ૪ વિભક્તિ)

(૩) અસ્મદ્ (પુલ્લિંગ) ના રૂપો લખો. (૧ થી ૪ વિભક્તિ)

૨. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના ઉત્તર ૧૦૦ શબ્દોમાં લખો : ૬
- (૧) શિક્ષકની વ્યવસાયિક સજ્જતા એટલે શું ? સંસ્કૃત શિક્ષકની વ્યવસાયિક સજ્જતા કેવી હોવી જોઈએ ?
- (૨) પ્રત્યક્ષ પદ્ધતિના ગુણ જણાવો.
- (૩) સંસ્કૃત ખંડની આવશ્યકતા જણાવો.
- (B) નીચે આપેલા બે પ્રશ્નો પૈકી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આશરે ૫૦૦ શબ્દોમાં આપો : ૮
- (૧) સંસ્કૃત શિક્ષણમાં દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોનાં નામ આપી તેની ઉપયોગિતા જણાવો.
- (૨) સંસ્કૃત શિક્ષણની પદ્ધતિઓના નામ આપી સંસ્કૃત શિક્ષણમાં પાઠશાળા પદ્ધતિના ગુણ-દોષ જણાવો.
૩. (A) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર ૭૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૧૦
- (૧) ધોરણ-૮ના સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકમાંથી કોઈ એક એકમ પસંદ કરી તેને માટે ૨૫ ગુણની કસોટી તૈયાર કરવા માટેની ત્રિપરિમાણદર્શક સારણીની રચના કરો.
- (૨) લેખન કૌશલ્ય એટલે શું ? તેનું મહત્ત્વ જણાવી લેખન કૌશલ્ય વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ જણાવો.
- (B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર ૧૨૫ શબ્દોમાં લખો : ૪
- (૧) સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણના સિદ્ધાંતો જણાવી કોઈપણ એક સિદ્ધાંતનો શિક્ષણકાર્ય કરતાં કેવી રીતે ઉપયોગ થઈ શકે ? સોદાહરણ સમજાવો.
- (૨) ઉપચારાત્મક કાર્યનું મહત્ત્વ જણાવો.
- (૩) શ્રવણ કૌશલ્ય એટલે શું ? તેનું મહત્ત્વ જણાવો.
૪. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના ઉત્તર ૧૦૦ શબ્દોમાં લખો : ૬
- (૧) સંસ્કૃતમાં પાઠ્યક્રમ વચ્ચેના સિદ્ધાંતો જણાવો.
- (૨) સંસ્કૃત ભાષાનો ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષય વચ્ચેના અનુબંધની ચર્ચા કરો.
- (૩) ધોરણ-૧૦ના સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકની મર્યાદા જણાવો.
- (B) નીચે આપેલા બે પ્રશ્નો પૈકી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો આશરે ૫૦૦ શબ્દોમાં જવાબ આપો : ૮
- (૧) અભ્યાસક્રમ એટલે શું ? ધોરણ-૧૦ના અભ્યાસક્રમની સમીક્ષા કરો.
- (૨) આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો જણાવી ધોરણ-૮ ના પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન કરો.

૫. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

૧૪

(૧) બ્લ્યુપ્રિન્ટના પ્રણેતા કોણ હતા ?

(૨) સંસ્કૃત વ્યાકરણમાં સંબંધઠાયક પ્રશ્નનું એક ઉદાહરણ આપો.

(૩) નિદાન કસોટીમાં શાનું નિદાન કરવામાં આવે છે ?

(૪) પાઠ્યપુસ્તકમાં સ્વાધ્યાય કેવા હોવા જોઈએ ?

(૫) જેમાં વિદ્યાર્થીઓ સ્વગતિએ અધ્યયનની ટેવ વિકસાવે તેને કઈ પદ્ધતિ કહેવામાં આવે છે ?

(૬) ત્રિપરિમાણદર્શક સારણી કયા ત્રણ પરિમાણો દર્શાવે છે ?

(૭) પાઠશાળા પદ્ધતિ કઈ પદ્ધતિ તરીકે ઓળખાય છે ?

(૮) કથન એ કયા પ્રકારનું કૌશલ્ય છે ?

(A) પ્રતીકાત્મક

(B) અર્થગ્રહણાત્મક

(C) અભિવ્યક્તિદર્શક

(D) ઉપરનું એકપણ નહિ

(૯) જયન્તિ તે સુકૃતિનો.....પંક્તિ પૂર્ણ કરો.

(A) નાસ્તિ યેષાં યશઃ

(B) કાયે જરામરણજં ભયમ્

(C) રસસિદ્ધા કવીશ્વરાઃ

(D) રથસ્થ ગતિર્ભવેત્

(૧૦) વાચન કૌશલ્ય વિકાસ કરવા માટેની પ્રવૃત્તિઓમાં નીચેની કઈ પ્રવૃત્તિનો સમાવેશ થતો નથી ?

(A) સમાચારવાચન

(B) સંદર્ભ પુસ્તકવાચન

(C) વક્તૃત્વ

(D) પુસ્તકપ્રદર્શન

(૧૧) દ્વંદ્વ સમાસનું ઉદાહરણ કયું છે ?

(A) કૃષ્ણબલરામૌ

(B) દુખાતીતઃ

(C) મુઘ્ધપથિકઃ

(D) સવિનયમ્

(૧૨) ત્રિલોકમ્ કયા સમાસનું ઉદાહરણ છે ?

(A) કર્મધારય

(B) બહુવ્રીહિ

(C) દ્વિગુ

(D) દ્વંદ્વ

(૧૩) યુષ્મદ્ દ્વિતીયા એકવચનનું રૂપ કયું છે ?

(A) ત્વમ્

(B) યુવામ્

(C) ત્વામ્

(D) યૂયમ્

(૧૪) કર્તરિ પ્રયોગમાં કર્તા કઈ વિભક્તિમાં આવે ?

(A) પ્રથમા

(B) દ્વિતીયા

(C) તૃતીયા

(D) ચતુર્થી

\_\_\_\_\_

Seat No. : \_\_\_\_\_

# TE-105

B.Ed. Sem.-II

May-2013

Sanskrit : B-504

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

**Instruction :** (1) All the questions are compulsory.

(2) Options are internal.

(3) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Answer any **one** question from the following **two** questions. Answer should be in about **750** words : **10**

(1) What is समास (compounds) ? Explain with examples different types of समास (Compounds).

(2) What is the meaning of active and passive construction ? Explain with Sanskrit illustrations the difference between the active and passive construction.

(B) Answer any **one** question from the following **three** questions. Answer should be in about **125** words : **4**

(1) Read the extract and answer the question in Sanskrit.

श्वापल्ली नामकैः ग्रामः आसीत् । तत्र बहवः कुक्कुराः वसन्ति स्म । तेषां तीक्ष्णदन्तः नाम वृद्धः सारमेयः अग्रेसरः । एकदा गङ्गास्नानाय तस्येच्छा सज्जाता । ततः सारमेयाणां सभायां सः अधोषयत् – हे शुनकाः भागीरथ्याः दर्शनं पवित्रम् । भागीरथ्यां कृतं स्नानं पापहरम् । तस्मात् गङ्गास्नानेन पुण्यप्राप्तये काशीमहं गच्छामि ।

**प्रश्नाः**

(१) कुक्कुराः कुत्र वसन्ति स्म ?

(२) तीक्ष्णदन्तः कः आसीत् ?

(३) एकदा तीक्ष्णदन्तस्य का इच्छा सज्जाता ?

(४) तीक्ष्णदन्तः गङ्गास्नानेन किं प्राप्तुम् ऐच्छत् ?

(2) Write recognition of तत् पु. प्रथमा 1<sup>st</sup> to 4<sup>th</sup> case.

(3) Write recognition of अस्मद् पु. प्रथमा 1<sup>st</sup> to 4<sup>th</sup> case.

2. (A) Answer any **two** of the following questions. Each answer should be in about **100** words : **6**
- (1) What should be the professional qualities of a teacher ? What should be the professional qualities of a Sanskrit teacher ?
  - (2) State the merits of Direct method ?
  - (3) State the importance of Sanskrit-room.
- (B) Answer any **one** of the following questions in about **500** words. **8**
- (1) Name audio-visual aids in Sanskrit teaching and discuss the important of the same.
  - (2) Name the methods of teaching Sanskrit. State the merits and demerits of Pathshala method.
3. (A) Answer **one** of the following questions in about **750** words : **10**
- (1) Select any unit Std. IX and prepare a blueprint of 25 marks for the same.
  - (2) What is the writing skill ? Discuss the importance of the same and state the activities of develop writing skill.
- (B) Answer any **one** question from the following **three** questions. Answer should be in about **125** words. **4**
- (1) State the principles of Sanskrit-language teaching. Explain with illustrations, how will you make use of any one principles in teaching.
  - (2) Describe the important of Remedial work.
  - (3) What is the listening skill ? Discuss the importance of the listening skill.
4. (A) Answer any **two** out of three from the following questions. Each answer should be in about 100 words. **6**
- (1) What are the principles underlying the preparation of the syllabus of Sanskrit ?
  - (2) Discuss the co-relation of Sanskrit with Maths & Sciences.
  - (3) State the limitation of the Std. X text-book.
- (B) Answer any **one** out of three from the following questions. Each Answer should be in about **500** words. **8**
- (1) What is syllabus ? Criticise the syllabus of Std. X.
  - (2) State the characteristics of an ideal text-book. Evaluate in ideal Sanskrit text-book of Std. IX.

5. Answer the following 14 questions in short :

14

- (1) Who was the pioneer of the blue-print ?
- (2) Give an example the grammar of reasoning (संबध घटायक) in Sanskrit teaching.
- (3) In Diagnosis Test, whose Diagnosis is done ?
- (4) What types of exercise should be in the text-book ?
- (5) What is that method in which the pupils develop the habit of learning by self-speed ?
- (6) Which tree dimensions do the three dimensional table indicates ?
- (7) How is the 'Pathshala Method' known in Sanskrit methods ?
- (8) What type of Skill narration is ?
  - (A) Symbolic
  - (B) Interpretative
  - (C) Expressive
  - (D) None of the above
- (9) जयन्ति ते सुकृतिनो..... Complete the lines.
  - (A) नास्ति येषां यशः
  - (B) काये जरामरणजं भयम्
  - (C) रससिद्धा कवीश्वराः
  - (D) रथस्थ गतिर्भवेत्
- (10) Which activity is not included in the development of reading skill ?
  - (A) News reading
  - (B) Reference books reading
  - (C) Eloquence
  - (D) Book exhibition
- (11) Which illustration the compounds of द्वंद्व ?
  - (A) कृष्णबलरामौ
  - (B) दुखातीतः
  - (C) मुग्धपथिकः
  - (D) सविनयम्
- (12) Identify the समास 'त्रिलोकम्'
  - (A) कर्मधारय
  - (B) बहुव्रीहि
  - (C) द्विगु
  - (D) द्वंद्व

(13) Which is the second first person form of 'युष्मद्'

(A) त्वम्

(B) युवाम्

(C) त्वाम्

(D) यूयम्

(14) In which case the subject falls in an active construction

(A) प्रथमा

(B) द्वितीया

(C) तृतीया

(D) चतुर्थी

\_\_\_\_\_